

02 Mē 2018 Na’e ‘a’ahi atu ‘a e Talafekau Lahi ‘Aositelēlia ki Tonga, HE Andrew Ford ki he Vahefonua ‘Euá ‘i he Tu’apulelulu ‘o e uike kuo ‘osí, ke foaki ‘a e ngaahi Tohi faka’ilonga ako ki he ni’ihi na’á nau kau atu ki he ngaahi ako na’e tataki mo fakahoko ‘e he Tonga Skills.

Na’e fakahā ai ‘e he Taki Ngaue ‘o e Tonga Skills Dr. ‘Uhila – mo e – Langi – Fasi, na’e fakataumu’a ‘a e folau ko ‘ení ke fakahounga’i ‘a e tokoni ‘a e Pule’anga ‘Aositelēliá ki hono fakapa’anga ‘o ‘enau polokalamá.

“Na’e fai hono fokotu’utu’u ‘o e folau ko ‘ení ki ha taimi ‘e faingamālie ai ‘a e Talafekau Lahi, ko e fakahounga’i pē ‘a ‘enau fakapa’anga ‘a e polokalamá ni. Pea na’e malava foki ke foaki atu ha ngaahi Tohi Faka’ilonga ako ki he toko 21 ‘a ia na’á nau kau atu ki he ako ‘i he tafa’aki ‘o e teuteu’i ‘o e me’atokoni mo e inu (food and beverages) pehe ki he Tauhifale (House Keeping) pea mo e toko 25 na’á nau ako ki he tafa’aki ‘o e fakataukei folau’eve’eva (tour guide) .”

Na’e pehē foki ‘e Dr. Fasi ko e ngaahi ako ko ‘ení na’e fakahoko ia ‘o tu’unga ‘i he fiema’u mei he Potungāue Takimamata ‘o e Vahefonua ‘Eua. Ko e fakataumu’a ke to e fakalelei’i ‘a e ngaahi tafa’aki ko ‘ení ‘i he Takimamata, pea mo ‘oange ha faingamālie kia kinautolu ‘oku te’eki ke ma’u ha’a nau ngāue.

Ko e ako ko ‘ení, na’e kau atu kiai ‘a e ni’ihi ‘oku nau lolotonga ngāue ‘i he ngaahi tafa’aki ko ‘ení, mo e ni’ihi pē na’e ‘ikai ke nau ngāue. “ ‘E malava ke ma’u ai ha’a nau mo’ui mo kumi ha’a nau ngāue ‘i he ngaahi ‘ilo mo e taukei na’e fakahoko ‘i he ako ko ‘ení.”

Fakatatau ki he fakamatala ‘a e Fakafofonga Pule’anga ‘i he Vahefonua ‘Eua, Sunia Havea na’e fakahoko ange ‘a e ‘a’ahi ko ‘ení, ‘o ma’u ai ha faingamālie ke vakai tonu ‘a e Tala Fekau Lahi ki he ngaahi tokoni ‘a e Pule’anga ‘Aositelēlia ‘i he hili ‘a e Saikolone ko Gita, mo e Saikolone ko Keni.

“Ko e ngaahi tokoni ‘a e Pule’anga ‘Aositelēlia, na’e fai ia ki he ‘Apiako Ma’olunga ‘o ‘Euá, ko e falemahaki fakataimí ‘a ia ‘oku tu’u ia ‘i he Holo Fakakolo ‘o Mata’ahó. Na’e ‘i ai mo ‘enau tokoni na’a nau fengāue’aki ai mo e MORDI ko e tufa ‘o e ngaahi fu’u moli ka e pehē ki he ‘Ofisi Fakamatala’eá.”

Na’e pehē ‘e Sunia na’e ma’u faingamālie ‘a e Talafekau Lahi ke ‘a’ahi kotoa ki he ngaahi feitu’u ko ‘ení ‘o kau ai pē ‘ene ‘a’ahi ‘o vakai ki he tu’unga ‘oku ‘i ai ‘a e Falemahaki Niu’eikí.

Na’e fakahā foki ‘e Sūniá ‘oku fu’u mahu’inga ‘aupito ‘a e ngaahi tokoni ko ‘ení.

“O hangē koia ko e va’a fakamatala ‘eá, ko e kau ‘eni ha tafa’aki mahu’inga ‘aupito ki he ngaahi taimi fakatu’upakē. Ko e moli, ‘oku ‘alu ke mole ‘a e molí mei Tongá ni, pea ‘oku fiema’u ia ke fakahaofi he ‘oku ‘i ai ‘a e kalasi kehekehe ia ‘o e moli ‘oku faka’au ia ke mole.”

NGATA’ANGA